

ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ – ЄДИНИЙ ШЛЯХ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА

Бринцев Олексій Васильович

кандидат юридичних наук,
заступник голови Господарського суду
Харківської області,
доцент кафедри господарського права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: jetvasil@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0615-5356

Підвищення ефективності судової системи передбачає досягнення кількох головних цілей, серед них оперативність, прогнозованість та зручність взаємодії між учасниками судового процесу і судом. Ці три цілі можуть бути реалізовані за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Аналіз сучасного стану справ у вітчизняному судочинстві свідчить про домінування тенденції вбудовування нових інформаційних технологій в існуючу систему процесуальних норм. Правила судового процесу, якщо і змінюються, то лише фрагментарно, у мінімально необхідному для того чи іншого нововведення обсязі. Судовий процес в цілому, основні норми якого діють уже десятки років, а основні принципи – десятки століть залишається незмінним. За таких обставин ККД від інформаційних технологічних вдосконалень є мінімальним.

Дисонанс інформаційних технологій та процесуальних правил – головна перешкода на шляху виконання наведених вище завдань. Саме він не дає можливості вітчизняному судочинству зробити перехід на якісно новий інформаційно-технологічний рівень.

Досвід зарубіжних країн підтверджує те, що еволюційний шлях поступової інформатизації процесуальних правил не завжди веде до успіху. Запорука успіху – у революційній зміні парадигми судового процесу. «Ми відстали від передових країн на 50–100 років. Ми повинні пробігти цю відстань за десять років. Або ми зробимо це, або нас змінуть». Цей відомий вислів майже повністю актуальний і по відношенню до реформування судової системи України. Єдина відмінність – те, що зараз немає і 10 років, лише два – три максимум.

Отже, необхідно, орієнтуючись на кращі зарубіжні приклади, розробити та запровадити власну модель електронного судочинства, інтегровану у вітчизняну модель електронного урядування. При цьому реформування судочинства в цілому й окремих процесуальних правил повинно йти не в напрямку пристосування нових інформаційних технологій до існуючих процесуальних норм, а навпаки, в напрямку побудови принципово нової електронної моделі судового процесу та її подальшого унормування. Така модель має бути розроблена як універсальна для усіх видів судочинства, тобто форма електронного судочинства мусить бути основною, хоча й може допускати відхилення у бік традиційної паперової форми лише, проте у виняткових випадках, коли цього вимагають обставини справи.

Вітчизняна модель електронного судочинства має забезпечувати можливість дистанційного електронного користування усіма процесуальними правами учасника судового процесу: починаючи з можливості сплатити судовий збір та подати позовну заяву, відзив на неї, будь-який інший процесуальний документ в електронному вигляді, можливості ознайомлення з матеріалами справи та участі в судових засіданнях в режимі он-лайн та закінчуючи пред'явленням електронного виконавчого документа до виконання і одержання результатів виконавчих дій. Додаткові сервіси повинні забезпечити доступ до нормативної, довідкової, консультативної інформації тощо.

Прикладами можуть бути працююча в Сінгапурі Система електронної подачі документів (Electronic Filing System), котра з 2000 р. – є обов'язковою при подачі документів у цивільних справах; Інтегрована електронна система цивільних позовів (Integrated Electronic Litigation System); Служба електронного вилучення документів (Electronic Extract Service), яка дозволяє юридичним фірмам у режимі он-лайн шукати і переглядати документи, що надійшли до суду у цивільній справі; Електронна інформаційна служба (Electronic Information Service), котра дає можливість дізнаватися про всі процесуальні дії суду в режимі реального часу; Сайт системи LawNet, який є єдиною точкою доступу до судових сервісів. Електронний інформаційний сервіс «Судовий кабінет», який реалізований в Республіці Казахстан, – єдине вікно для доступу до електронних сервісів судових органів. Слід ще згадати електронний суд у США, Австралії та Швейцарії, що забезпечує функціонування моделей судового процесу, котрі дають можливість здійснювати судовий розгляд без вчинення зайвих фізичних транзакцій.